

Jánosi György államtitkár lesz

Jánosi György, az MSZP alelnöke módosította korábbi elhatározását, mégis vállalja a Művelődési és Közoktatási Minisztérium politikai államtitkári posztját. Az általa még

megnevezni nem kívánt szakmai államtitkár-jelölt és helyettes államtitkár-jelölt személyében most már biztosítva látja azt a garanciát, amelyet eddig hiányolt. E jelöltek ugyanis jelentős közigazgatási szakmai gyakorlattal rendelkeznek – mondta Jánosi György.

Komolyzenei lemezhírek

Készülnek a Bartók-évre

A júniusi komolyzenei produkciók közül óriási várakozás előzte a Deutsche Grammophon újdonságát: Wagner Parsifaljának címszerepét Plácido Domingo énekli. A partnerek: Jessye Norman, Kurt Moll, James Morris, Ekkehard Wlaschiha, Jan-Hendrik Rootering és a Metropolitan együttese (vezényel: James Levine). Stolzingi Walther, Lohengrin és Tannhauser után ez már Domingo negyedik Wagner főszerepe lemezen. Vajon követi-e Siegmund, Siegfried és Tristan is?

A PolyGram komolyzenei kiadói már készülnek az 1995-ös Bartók-évre. A Decca még az idén kiadja Schiff András Mondsee-fesztiváljának két CD-jét, kamaraművekkel, további magyar művészek közreműködésével. A Philips három lemezzel folytatja a zongoraművek összkiadását Kocsis Zoltán előadásában, a Deutsche Grammophon pedig a Kékszakállút rögzítette Pierre Boulez vezényletével, az énekesek Jessye Norman és Polgár László.

John Eliot Gardiner, a fiatalabb karmester generáció kiemelkedő képviselője Figaro házasságával folytatja Mozart-operasorozatát. Gardiner szokás szerint sok még ismeretlen énekessel dolgozik, az ismer-

tebb nevek: Bryn Terfel (Figaro), Alison Hagley (Susanna). A sorozatban ezután következik a Don Giovanni – és talán sokak meglepetésére A víg özvegy, a Bécsi Filharmonikusokkal és címszerepben napjaink egyik szoprán-sztárjával, Cheryl Studerrel.

A Deutsche Grammophon Wien Modern sorozatában jelentette meg Kurtág György Samuel Beckett: What is the world Op.30. című művét, vezényel Claudio Abbado. És még egy örvendétes magyar vonatkozású hír: Abbado új Mahler VIII. szimfónia-felvételén az egyik szoprán-szólót a Bécsi Állami Operaház fiatal magyar sztárja, Rost Andrea énekli – igen illusztris társaságban.

Fricsay Ferenc születésének 80. évfordulóját tíz, ebben a formátumban először megjelenő CD kiadásával ünnepli a Deutsche Grammophon. A szerzők között Bartók (Cantata profana, II. hegedűverseny), Kodály (Psalmus, Marosszéki), Beethoven (IX.), Mozart (Requiem), Brahms, Csajkovszkij, Richard Strauss, Stravinsky. A közreműködők között Seefried, Fischer-Dieskau, Haefliger, Hotter, Menuhin nevét találjuk. Megjelenés: július végén.

T. V.

■ Nagy vállalkozás volt ekkora instrumentális szimfóniát egyetlen hangszerre átirni...

– Vonzódom a nagyzenekari darabok orgona-átültetéséhez. Bár ilyen hosszú és ilyen grandiózus darabbal azelőtt még nem próbálkoztam. Hangszerezés-művészet ez is, csak éppen visszafelé: zenekarról egy hangszerre, mégpedig olyanra, amely egy egész zenekari hangzást képes visszaadni.

■ Ját szította már a szimfónia Liszt Ferenc által készített zongoraátíratát?

– Igen, s ez jól jött; bizonyos zenei és technikai alapot adott. Nem árt zongoristának lenni ehhez az előadáshoz, és nem árt orgonistának lenni sem, annyira erős a pedálmunka benne. A Liszt-zongoraátírat kisebb mértékben az enyém elkészítésében is segítségemre volt – egyébként partitúrából dolgoztam.

■ A mű hangbőségét még könnyebb elképzelni, hogy orgonán visszaadja, de hogyan oldotta meg a hangszínváltozásokat?

– A különböző regiszterek használatával. A mai koncertre ez még nem teljesen kiforrott: tulajdonképpen olyan orgona kellene hozzá, amelyen a hangszínek változását előre be lehet állítani; akkor lenne legármányosabb hangzású a mű. A dombeli lehetőségek között – amelyek amúgy korántsem rosszak – az előre beállítható hangszínek száma kevés, ezért én kénytelen vagyok az orgona által meghatározott hangszínekhez alkalmazkodni. Nyilván, ez a darab szélességéből némileg levon majd. Ahogy halad a darab, hangszín-változásokon megy át. Nincs elegendő előre beállítható kombináció, amivel állandóan más

Király Csaba hangversenye a dómban Beethoven IX. szimfóniája - orgonán

Nem mindennapi hangversenynek ígérkezik Király Csaba zongoraművész orgonaestje ma 20 órától a dómban: a fiatal előadóművész Beethoven IX. szimfóniájának saját készítésű orgonaátíratát adja elő. A monumentális Beethoven szimfóniáról a zenetörténetben először Király Csaba készített orgonaátíratot; ősbemutatója Szófiában volt. A hangversenyen Busa Tamás operaénekes közreműködésével felhangzik J. S. Bach Mein Teuer... kezdetű áriája a János passióból és Quia fecit... kezdetű áriája a Magnificatból. Próbája előtt Király Csabát szólítottuk meg.

Király Csaba Beethoven IX. szimfónia-átíratát a szegedi hangverseny után augusztus 12-én a Mátyás-templomban játssza ismét. (Fotó: Schmidt Andrea)

hangszínt tudok produkálni, így legalábbis megkísérlem megközelíteni a nagyzenekari árnyalatokat. A zenekarban száz ember könnyen váltja a hangszínt. Az orgona előtt

azonban én egyedül vagyok. Nos, a zenekar zenéseit itt a regiszterek helyettesítik. A regiszterek meghatározott, fokozatos ki- és bekapcsolása adja a zenekar hirtelen erő-

sítését és halkítását. Egy jó orgona játékának így ugyanannyi színe lehet, mint a nagyzenekarénak.

■ A kórus hangja...?

– A kórus hangjának el kell ütnie a zenekari résztől, ezért úgy gondoltam, nyelvsípokkal oldom meg. Ezek az ajkregiszterekből különböző színű hangot adnak; így szeretném megkülönböztetni a kórust a normál hangszíntől. Olaszországban három hét múlva élő kórossal játszom majd ugyanezt. Színesebb lesz, de az összehangolás miatt nehezebb is.

■ Gondolom, így is nagy összpontosítás kell a játékhoz.

– A regisztrációnak külön forgatókönyve van, amire előre fel kell készülni. Menet közben a színeket előre elképzelt módon kell beállítani és változtatni. Ezt persze segítő végzi. Most egy regisztrátor jött velem – Gombois László, aki egyébként állandó segítőm –, de tavaly például, a Haláltánc orgonaelőadása közben öten segédkeztek. No de a játék így is nagy figyelmet igényel, már csak azért is, mert ahány orgona, a billentyűzetnek annyiféle elrendezése van. A Bach-darabok sem könnyűek, de hát ott beállítja az ember a regisztrációt, és legfeljebb egyszer vált billentyűsört. Itt viszont a darab során változnak a hangszínek, hol kíséret van, hol szóló, hol ez a szólám ugrik ki, hol a másik – egy szóval nagy összpontosításra van szükség.

S. P. S.

■ Pénteken este a Bánk bán előadásával avatják fel a szegedi szabadtéri új nézőterét. Erkel nemzeti operáját 18 évvel ezelőtt, Simándy József főszereplésével mutatták be utoljára a Dóm előtt. A mostani előadás tulajdonképpen a kipróbált operaházi produkció adaptációja. Az opera rendezőjével, Kerényi Imrével – aki a Csíksomlyói passió és a Fehér Anna színpadra állítójaként korábban is dolgozott már Szegeden – a próbák kezdetén beszélgettünk.

■ Mit szól az új nézőterhez?

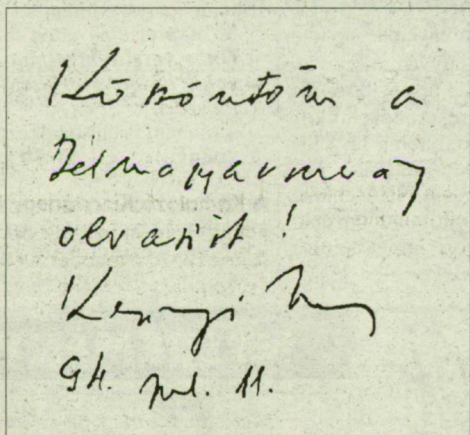
– Nagyszerű dolog, hogy szét lehet szedni. Nagy építészeti érték ez a tér, a szabadtéri játékok csak egy hónapig tart, ezért az egy-két hónapért egész évre elvették a várostól. Teljesen természetes, hogy – kerül amibe kerül – egy fesztiválvárosnak mobil nézőtérre van szüksége. Mindenkinek gratulálok, aki a létrehozásában részt vett. Végre volt elég szellemi erő a helyes elhatározáshoz.

■ Mennyit változott ez a Bánk bán-előadás az 1993 áprilisi operaházi bemutató óta?

– Igyekeztem olyan egyszerűen színpadra állítani, hogy ne nagyon tudjon változni. Az állampolgárok nagy része nem jár operába. Sokan egyetlen operát látnak egész életükben, s ez a Bánk bán. Ezért komoly felelősség, hogy olyan minőséggel találkozzon az egyszeri operalátogató is, ami a tudatát nem befolyásolja károsan, sőt talán jobb irányba viszi. Ez egy nagyon egyszerű, áttetsző, befogadható és érzelmileg könnyen megélhető előadás. Az volt a célom, hogy olyan változatot csináljak, amit minden magyar társadalmi csoportosulás be tud fogadni, és fel tud vállalni, mint a magak kulturális identitásának egy részét. Úgy érzem, ez sikerült, ezért hosszú ideig nem szeretnék rajta változtatni.

A szegedi nyár albuma

„A Bánk bán hősei magyar archetípusok” - mondja Kerényi Imre, az opera rendezője

Fotó: Schmidt Andrea

■ Sokáig nem találtak ehhez az operához elég nagy formátumú énekes egyéniségeket.

– Molnár András ezért a szerepért kapott Kossuth-díjat. Óriási szerencsém, hogy vele dolgozhatok. Tudatosan készült Simándy helyére lépni, másfél éves komoly, alapos munkával tanulta meg Bánk bán szerepét. Ő egy nagyon tiszta ember, a művészete és a személyisége is predesztinálja erre a szerepre. Úgy érzem, tényleg látta tudta venni a stafétabotot Simándytól. De amíg ez áthullámszik a befogadók, és amíg őt is felteszik egy olyan magas polcra, mint Simándyt, addig hosszú évek, évtizedek telhetnek el. De ennek lehetősége máris benne van, s a következő generációk

számára a nemzeti mitológiát már ő fogja hordozni. A többiek, Csavlek Etelka, Mészöly Katalin is egészen kitűnőek. Ennek az operának a hősei magyar archetípusok. Bár ez az előadás nem politizál, mégis a peturi és a bánki magatartás a napi politikában, a családi életünkben vagy a munkahelyünkön is fellelhető. Minden szerkesztőségben vannak Peturok és Bánkok. Ismerős a meggyalázott Melinda alakja is, aki csak a halálban találhat feloldást. Durván fogalmazva: egy vidéki asszony bekerül a fővárosi forgatagba, s ott zavarba kerül. II. Endre a szerelmes férj típusa, aki rájön arra, hogy a felesége bűnös. De ebben az előadásban nem bosszút áll, hanem annak rendje-módja szerint meggyászolja Gertru-

diszt, melléje fekteti a kardját. Van aki nem mond le a bosszúról, hanem polgárháborút csinál...

■ 1992-ben sokunkat meglepett, hogy nyilvánosan, határozottan és nagyon keményen reagált a Csúrkadolgózat téziseire. Azóta mintha teljesen visszavonult volna a politikai színtérről.

– Akkor azt gondoltam, nagyon fontos, hogy egy művész szólaljon meg egy olyan dolog ellen, aminek a következményei beláthatatlanok lehetnek volna. Csúrká akkor egy kormánypárt alelnöke volt! Ha megint nagy veszélyt látok, akkor újra meg fogok szólalni. Amatőr politikus vagyok, csak akkor indul el a tollam, ha állampolgári érdekeimet csa-

ládapaként veszélyeztetve érzem. A politika ugyanúgy profizmust igényel, mint az én szakmám. Ezeket a profizmusokat – ha mód van rá – ne keverjük össze! A művészek nem alkalmasak politikai szerepre. Főleg a jobb írók, jobb művészek szoktak nagyon rossz politikuskok lenni. Ez más országokban is sokszor bebizonyosodott már. A politikában ma előre kell engedni azokat a jogászokat, közgazdászokat, szociológusokat, akik még nem kész profi politikusok, de idővel kiválasztódnak közülük az igazi profik. A szubjektív művészek a maguk szörnyű, betorzult éntudatát ne terjeszték ki, és ne erőszakolják rá se tömegekre, se pártokra. A rendszerváltásban az Ellenzéki Kerekasztal munkájában részt vettem, akkor fontos volt a politika, most jönnek az ügyvédek!

■ A Madách Színház igazgatójaként mit vár az új kulturális kormányzattól?

– Abszolút nyitottan kell viselkednünk az új kulturális kormányzattal szemben, de valamiféle változást nekünk kell kezdeményeznünk. Közteherhiviselés alapon az egyes ágazatoknak most jobban kell exponálniuk magukat. Talán van esély arra, hogy pragmatikusabb lesz a kulturális politika. Az előző kormányzat alatt működni kezdett a Színház- és Színházművészeti Tanács, de a második-harmadik olyan minisztériumi döntés után, amellyel nem tudunk együtt haladni, politikai okok miatt feloszlattuk önmagunkat. Felálltunk és eljöttünk. Három évig a színházi nép és a minisztérium kölcsönösen nem fogadta el egymást. Ebben a pillanatban javasolnunk kell, hogy a Színház- és Színházművészeti Tanács szerveződjön újjá. Kezdeményező szerepet kell játszaniuk, mert össze kell egyeztetni a lehetőségeket és a

vágyakat. Mindig kellett volna egy kulturális miniszter, de sose volt. Egy percig volt Pozsgai, aki a saját kormánya ellen szavazott, s egy percig Glatz. Olyan erős kulturális kormányzatra lenne szükségünk, mint Franciaországnak. Fodor Gábornak meg kell adni az esélyt, hogy megpróbáljon a mi Monsieur Langunk lenni. Ez csak úgy történhet meg, hogy mi elvállaljuk őt, ő pedig elvállal bennünket. Nagy vágyam, hogy végre egyszer olyan kulturális miniszter legyen, aki a kultúrával szolidáris, s nem a kormányával vagy a pártjával.

■ Rendezőként milyen feladatai lesznek a következő évadban?

– Sokmindent rendezek, legérdekesebbnek Molnár Ferenc bukott színdarabjából, a Vörös malomból készített zenés játék ígérkezik, amit december 31-én szeretnénk bemutatni a Madách Színházban. Molnár alaposan elolvasta Az ember tragédiáját, s Madách mintájára írt egy ördögökről szóló furcsa történetet. A következő évadban szeretném megcsinálni Az ember tragédiáját zenés megközelítésben, mert azt gondolom, erős korszerűsítésen kell átesnie, hogy újra fogyasztható legyen, hogy újra tömegek akarjanak megismerkedni vele. Már idén ezzel szeretnénk volna megnyitni a szegedi szabadtér, de kifutottunk az időből, nem volt bennünk elég szellemi bátorság, hogy szemtelenül nekimenjünk Madách szövegének. Remélem, jövő nyáron bemutathatjuk. A zenés előadások is Istentől valók, ha tehetséges emberek hozzák létre, sokkal nagyobb tömegek tudatára lehet velük hatni.

Hollósi Zsolt